

**CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN**

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CRB 2003/885 DEF
CCR 10

ADVIES Nr. 1.447

Gemeenschappelijke Raadszitting van donderdag 13 november 2003

**ADVIES OVER HET PLAN TER UITVOERING VAN DE WERELDTOP VAN
JOHANNESBURG INZAKE DUURZAME ONTWIKKELING**

**ADVIES OVER HET PLAN TER UITVOERING VAN DE WERELDTOP
VAN JOHANNESBURG INZAKE DUURZAME ONTWIKKELING**

Inbehandelingneming

Bij brief van 14 oktober 2002 hebben mw. L. ONKELINX, toenmalig minister van Werkgelegenheid en de heer Ch. PICQUE, toenmalig minister van Economie en Wetenschappelijk onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad om advies gevraagd over het plan ter uitvoering van de wereldtop van Johannesburg inzake duurzame ontwikkeling (26 augustus-4 september 2002).

In hun brief herhaalden de bewuste ministers dat ze de sociale gesprekspartners willen betrekken bij de tenuitvoerlegging van de resultaten die op de wereldtop inzake duurzame ontwikkeling werden bereikt.

In dat kader heeft de gemengde subcommissie Duurzame ontwikkeling het onderstaande advies afgewerkt. Het behandelt de hele problematiek van de duurzame ontwikkeling en niet enkel de thema's die tot de bevoegdheid behoren van de ministers van wie de adviesvraag is uitgegaan. Het advies werd goedgekeurd op de gemeenschappelijke plenaire vergadering van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad.

ADVIES

Inleiding

In hun advies van 10 juli 2002 ter voorbereiding van de Wereldtop van Johannesburg inzake duurzame ontwikkeling (CRB 2002/677) be-
treurden de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale
arbeidsraad dat de sociaal-economische dimensie van de duurzame
ontwikkeling tot dan onvoldoende in aanmerking werd genomen door
de VN-instanties, die op internationale conferenties de voorrang
gaven aan een milieugerichte benadering. De raden pleitten dan
ook in de eerste plaats voor een horizontale integratie van de

drie pijlers van de duurzame ontwikkeling - de economische, de sociale en de milieupijler - waarbij de impact van deze strategie op elk van de drie pijlers moest worden afgewogen tegen de weerslag ervan op de andere twee.

De raden hebben zich dan ook afgevraagd of de resultaten van de Top beantwoorden aan deze verwachting van de Belgische sociale gesprekspartners.

In dat verband constateren ze dat de beleidsverklaring van de staatshoofden en regeringsleiders wel degelijk belooft om de economische ontwikkeling, de sociale ontwikkeling en de milieuzorg, als onderling afhankelijke en complementaire pijlers van de duurzame ontwikkeling, op lokaal, regionaal, nationaal en mondiaal niveau te bevorderen¹, maar dat het uitsluitend om wensen gaat, aangezien de Top uiteindelijk geen enkele concrete oplossing heeft aangereikt.

Voorts stellen de raden met tevredenheid vast dat op de Top een uitvoeringsplan werd goedgekeurd dat de nadruk legt op de armoedebestrijding en de financiering ervan, dat perspectieven opent voor een beter beheer van de mondialisering op nationaal en internationaal niveau en dat de rol van de ondernemingen in dat proces in het licht stelt. Volgens hen besteedt het plan heel wat aandacht aan de sociale en institutionele componenten van de duurzame ontwikkeling, wat een vooruitgang is in vergelijking met de optiek van Rio.

De raden betreuren evenwel dat sommige van de punten die volgens hen definitief in het plan moesten worden opgenomen er niet in voorkomen en dat andere in een afgezwakte versie werden geformuleerd.

In het kader van de uittekening van een nationale strategie inzake duurzame ontwikkeling tegen 2005, zoals voorgeschreven door het plan van Johannesburg, en gelet op de omvang van de onderwerpen en op de institutionele structuur, dringen de raden ten slotte aan op samenwerking tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus om de samenhang van het Belgische beleid en de concrete verwezenlijking van de doelstellingen, waarin de overheid een essentiële rol vervult, te verzekeren. Deze samenhang moet ook rekening houden met de stuwende rol van de ondernemingen als rijkdomcreërende factor, zonder welke rijkdom geen sociaal en milieubeleid mogelijk is. Ze moet voorts worden gedefinieerd in het licht van een Europese Unie met 25 lidstaten. De uitbreiding van de Unie is voortaan een belangrijk gegeven m.b.t. de voorwaarden van een duurzame ontwikkeling in al haar facetten. In deze context dringen de raden erop aan dat de toetredende landen en de bestaande lidstaten die nog een achterstand terzake hebben het acquis communautaire overnemen, toepassen en doen naleven. Dit houdt in dat ze de Europese wetgeving op sociaal, economisch en milieugebied volledig en zo spoedig mogelijk opnemen in hun nati-

---

¹ Verslag van de Wereldtop inzake duurzame ontwikkeling, Johannesburg (Zuid-Afrika), 26 augustus-4 september 2002, New York, Verenigde Naties, 2002, p. 1

onale recht en de daadwerkelijke tenuitvoerlegging ervan waarborgen.

In dit advies richten de raden een aantal aanbevelingen tot de regering, die een algemeen beeld schetsen van de standpunten van de sociale gesprekspartners over de sociale, de economische en de milieupijler van de duurzame ontwikkeling.

1. De sociale pijler

1.1 De fundamentele arbeidsnormen en de leidende beginselen van de Oeso

De raden achten het van het grootste belang dat de internationale instrumenten die België heeft onderschreven - meer bepaald de leidende beginselen van de Oeso ter attentie van de multinationals en de sociale normen van de IAO - door zo veel mogelijk landen wereldwijd worden nageleefd en dat hun gebruik wordt aangemoedigd.

In deze context zijn de raden van oordeel dat, op nationaal niveau, de Belgische regering haar onderdanen die de fundamentele sociale normen overtreden op haar grondgebied moet vervolgen, ook al hebben die overtredingen buiten de landgrenzen plaats. De raden moedigen ook de door de IAO aanbevolen wederzijdse hulp tussen de staten aan en, meer in het algemeen, de ondersteuning van de inspanningen van de IAO m.b.t. de sociale aspecten van de mondialisering. In dat opzicht zouden ze willen dat de regering de acties van de sociale gesprekspartners in de ontwikkelingslanden en in Midden-en Oost-Europa krachtiger steunen teneinde de toepassing van de IAO-verdragen te bevorderen. Daarom vragen ze dat aan de sociale gesprekspartners een gewaarborgde en duurzame bijzondere toegang - die verschilt van die voor de ngo's - wordt verleend tot de kredietlijnen en de subsidies van de overheid. Ten slotte zijn de raden van oordeel dat het sociale label een nuttig nieuw instrument is om de ondernemingen ertoe aan te moedigen de sociale normen te respecteren en ze vragen dan ook dat de vertegenwoordiging van de sociale gesprekspartners in het adviescomité dat werd opgericht ter uitvoering van de wet van 27 februari 2002 betreffende de sociaal verantwoorde productie wordt versterkt via een adequate aanpassing van de juridische bepalingen terzake.

Volgens mevrouw DEBRULLE, de heren HAAZE, LAMAS, NOEL en STRUYF is de naleving van de fundamentele sociale normen geen rem maar een voorwaarde voor de ontwikkeling, zoals tal van internationale instellingen (Wereldbank, Oeso) dat trouwens door hun bijdrage hebben bewezen. Daarom dringen ze er op Europees niveau op aan dat de Belgische regering ijvert voor de opnemng van sociale clausules in de bilaterale en regionale vrijhandelsakkoorden en in de akkoorden inzake ontwikkelingssamenwerking. Dit is onontbeerlijk opdat de opbrengst van de handel en van de ontwikkelingssamenwerking billijk wordt verdeeld in de betrokken landen.

De dames HENRYON, ROSMAN, ROUSSEAU, de heren BORTIER, de JAMBLINNE de MEUX, HEYLEN, ROOSENS en VAN LAER hechten het

grootste belang aan de fundamentele arbeidsnormen en moeten vaststellen dat deze niet in alle landen worden gerespecteerd. Inspanningen zijn dan ook noodzakelijk om hieraan te verhelpen. Deze leden stellen echter vast dat er heel wat weerstand heerst bij de ontwikkelingslanden om deze problematiek te bespreken. Bovendien hebben sommigen onder hen te kennen gegeven dat ze geen (bilaterale, regionale of multilaterale) handelsakkoorden wensen af te sluiten waarin sociale clausules opgenomen zijn, wat niet alleen onze economische belangen, maar ook hun ontwikkelingskansen kan schaden. Bijgevolg moet de problematiek op een positieve wijze, met aansprekende maatregelen worden benaderd. In dit verband wijzen ze op het belang van het Europese Systeem van Algemene Preferenties.

In deze context wijzen de raden op het nut van maatregelen die de regeringen van de ol's warm moeten maken voor de fundamentele arbeidsnormen, zoals het Europese Systeem van Algemene Preferenties (SAP) ². Ze verzoeken de Belgische regering dan ook om toe te zien op een nog grotere efficiëntie van het systeem van sociale stimulansen binnen het raam van de onderhandelingen over het toekomstige SAP.

Met betrekking tot het Europese mandaat in het kader van het multilaterale handelsoverleg, pleiten mevrouw DEBRULLE, de heren HAAZE, LAMAS, NOEL en STRUYF ervoor dat de Belgische regering bijdraagt tot een hogere efficiëntie van het beleid dat wordt gevoerd om de naleving van de sociale normen af te dwingen. Daartoe moet worden aangestuurd op de aanneming van die normen door de WHO zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de bevoegdheid van het IAO om deze normen op te stellen en te oordelen over de naleving ervan. Daarbij stellen ze vast dat meer en meer ontwikkelingslanden tot een gesprek hierover bereid zijn, m.n. die welke worden getroffen door de "oneerlijke mededinging" van China, dat nu ook lid is van de WHO.

De dames HENRYON, ROSMAN, ROUSSEAUX, de heren BORTIER, de JAMBLINNE de MEUX, HEYLEN, ROOSENS en VAN LAER stellen dat, uit een oogpunt van efficiëntie en om de grootste slaagkansen te hebben om de doelstelling (het respecteren van de fundamentele arbeidsnormen overal ter wereld) te bereiken, deze problematiek het best besproken wordt in het daartoe geëigende orgaan, nl. in de Internationale Arbeidsorganisatie. Deze organisatie zou hiertoe kunnen worden versterkt. De Wereldhandelsorganisatie, daarentegen, bezit noch de bevoegdheid, noch de middelen en het personeel om deze problematiek te behandelen.

Op internationaal niveau vragen de raden meer in het algemeen dat de regering binnen de IAO de resolutie van deze organisatie over het tripartisme en de sociale dialoog ondersteunt. Voorts drukken ze de wens uit dat de Belgische regering de voortzetting van de normatieve actie van de IAO aanmoedigt en er nauwlettend op toeziet dat dit normatieve beleid niet verslapt. In dezelfde context dringen ze erop aan dat de regering erover waakt dat het beleid van gespecialiseerde instellingen zoals het IMF en de Wereldbank de binnen de IAO ontwikkelde sociale dimensie in aanmerking neemt.

---

² Het Europese Systeem van Algemene Preferenties (SAP) is een meerjarenschema van algemene tariefpreferenties dat, via een sterkere verlaging van de douanetarieven, steun verleent aan de producten die worden vervaardigd in de landen die de fundamentele arbeidsnormen naleven.

1.2 De sociale dialoog

Volgens de raden moet de sociale dialoog worden opgezet rond representatieve organisaties die een specifieke bevoegdheid inzake duurzame ontwikkeling hebben. Ze wijzen er bovendien op dat het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap de dialoog tussen de sociale partners op communautair niveau de mogelijkheid biedt om uit te monden in contractuele betrekkingen, met inbegrip van overeenkomsten. In dat opzicht zijn de raden verheugd dat art. I-47 "De sociale partners en de autonome sociale dialoog" van het ontwerp van Europese grondwet bepaalt : "De Europese Unie erkent en bevordert de rol van de sociale partners op het niveau van de Unie en houdt daarbij rekening met de verschillen tussen de nationale stelsels : ze bevordert hun onderlinge dialoog, met inachtneming van hun autonomie." De raden betreuren evenwel dat de ontwerpgrondwet geen melding maakt van het tripartiete overleg.

De raden merken op dat de sociale gesprekspartners de duurzame ontwikkeling steeds meer kunnen bevorderen op het niveau van de onderneming. Ze onderhandelen immers op basis van sociale, economische, financiële en milieu-informatie, die een constructief debat terzake kunnen opleveren. In deze context ondersteunen de raden de prioriteiten van de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk, die voorstander is van een geïntegreerde benadering van het welzijn op het werk op institutioneel niveau. Voorts pleiten ze ervoor de adviesorganen waarin de sociale partners zitting hebben te stroomlijnen, de initiatieven te centraliseren en werk te maken van een institutionele hervorming terzake. Zo zouden de opvolgingscommissie voor de externe diensten voor preventie en bescherming op het werk, de opvolgingscommissie voor de externe diensten voor technische controles op de werkplaats, de erkenningscommissie voor de aanvullende vorming van preventieadviseurs, de overlegcommissie van de arbeidsgeneeskundige diensten en andere nog op te richten organen administratief moeten worden aangehecht aan de Hoge Raad, waarin ze als bijna autonome organen zouden kunnen werken, rekening houdend met het toekomstige Milieu/Gezondheidsplan (NEHAP - National Environment Health Application Plan).

Met betrekking tot de sociale dialoog in het kader van het beleid ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen, herinneren de raden aan de stuwende rol die de sociale partners steeds meer moeten vervullen bij de ontwikkeling van praktijken die rekening houden met de sociale en milieubekommelingen van de werknemers en samen met andere acties bijdragen tot duurzame ontwikkeling. De aanneming van sociaal verantwoorde praktijken impliceert immers op alle niveaus beslissingen in actiedomeinen die traditioneel tot de bevoegdheid van de sociale partners behoren. Deze laatsten zijn dan ook het best in staat om evenwichtige collectieve oplossingen te vinden.

Hoewel de operationele dialoog - op het vlak van de onderneming of van de sector - niet in de plaats mag treden van de regelgeving betreffende de sociale rechten of de milieunormen, zijn de raden van oordeel dat deze praktijken die eigen zijn aan het Belgische systeem, ook wat informering en raadpleging betreft, zoals gedeeltelijk het geval is op Europees niveau, moeten worden gevaloriseerd op wereldvlak en dan vooral in de kandidaat-lidstaten, die niet alleen het communautaire acquis moeten overnemen en daadwerkelijk toepassen, maar ook een bipartiete sociale dialoog moeten ontwikkelen. In dat opzicht vragen de raden dat de oprichting en de werking (o.m. op het vlak van de informatie) van sterke, autonome en door de overheid als echte gesprekspartners erkende vakbonds- en werkgeversorganisaties in deze landen wordt ondersteund.

1.3 De sociale bescherming

De raden vestigen de aandacht op de gevolgen van de uitbreiding van de EU voor het Belgische socialezekerheidsstelsel : deze uitbreiding mag de sociale bescherming in West-Europa in het algemeen en in België in het bijzonder niet verzwakken, maar moet integendeel te baat worden genomen om het Europese sociaal model geografisch uit te breiden en te consolideren en het Belgische socialezekerheidsstelsel te promoten.

Mevrouw DEBRULLE, de heren HAAZE, LAMAS, NOEL en STRUYF betreuren dat in het ontwerp van Europese grondwet niet echt vooruitgang werd geboekt m.b.t. de stemming bij gekwalificeerde meerderheid in sociale materies en dat er geen sprake is van een horizontale sociale clausule.

De dames HENRYON, ROSMAN, ROUSSEAU, de heren BORTIER, de JAMBLINNE de MEUX, HEYLEN, ROOSENS en VAN LAER gaan akkoord met het behoud van de unanimiteitsregel voor materies i.v.m. de sociale zekerheid, zoals bepaald in het ontwerp van Europese grondwet, omdat de sociale zekerheid nauw verbonden is met de nationale financieringsstructuren en -systemen.

Tenslotte zouden de raden willen dat de IAO een actieve rol speelt bij de promotie van het Europese sociale model in de landen die tot de EU zullen toetreden en dat ze daartoe over evenveel middelen kan beschikken als andere internationale organisaties, zoals het IMF of de Wereldbank, die, hoewel ze zich op het thema van de sociale bescherming in die landen profileren, zelf geen sociale organisaties zijn.

1.4. De armoedebestrijding

Voor de raden is de strijd tegen armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting een belangrijke vector van de duurzame ontwikkeling.

Ze onderstrepen in dat verband dat, zoals o.m. een recent rapport van de Unctad³ vermeldt, de strijd tegen de armoede concreet tot uitdrukking komt in een beleid dat de algemene levensstandaard wil verhogen dankzij een krachtige economische groei en adequate sociale maatregelen, waarin de socialezekerheidsmechanismen eveneens een cruciale rol spelen.

In deze strijd vervullen ook de sociale gesprekspartners een belangrijke rol, aangezien talrijke materies, zoals de strategieën

---

³ De Conferentie van de Verenigde Naties over handel en ontwikkeling (Unctad) werd in 1964 opgericht als een permanent intergouvernementeel mechanisme en is het belangrijkste orgaan van de Algemene Vergadering van de VN op het vlak van handel en ontwikkeling. De Unctad is de drijvende kracht achter het systeem van de VN inzake de geïntegreerde behandeling van ontwikkelingsproblemen en van de vraagstukken die daar nauw mee verbonden zijn : handel, financiering, technologie, investeringen en duurzame ontwikkeling. Haar belangrijkste doelstellingen bestaan erin de derdewereldlanden te helpen om de hun geboden handels-, investerings- en ontwikkelingsmogelijkheden beter te benutten, om het hoofd te bieden aan de problemen i.v.m. de mondialisering en om zich op een billijke manier te integreren in de wereldeconomie. Om deze doelstellingen te bereiken oefent de Unctad allerlei activiteiten uit : onderzoek en analyse, intergouvernementele besprekingen, technische samenwerking, contacten met de burgermaatschappij en met de ondernemingen. De Unctad telt 188 lidstaten en tal van intergouvernementele en niet-gouvernementele organisaties nemen als waarnemers deel aan haar werkzaamheden. Haar secretariaat is gevestigd in Genève.

inzake inkomensbeleid, werkgelegenheid en sociale bescherming, tot hun bevoegdheidssterrein behoren. In deze context verwijzen de raden, ter illustratie, naar de maatregelen die in het kader van het interprofessioneel akkoord voor 2001-2002 werden genomen om het nettoloon van de werknemers, ook die met een laag loon, te verhogen.

Voorts moedigen de raden de overheid ertoe aan actiever deel te nemen aan de strijd ten voordele van de sociale insluiting en bevestigen in het algemeen de wil van de sociale gesprekspartners om zo nauw mogelijk bij de opstelling en de follow-up van het nationale actieplan tegen armoede en sociale uitsluiting te worden betrokken. Bovendien moeten ze over dat actieplan tijdig en goed worden geïnformeerd.

2. De economische pijler

2.1 Economische groei

De raden zijn verheugd dat het uitvoeringsplan van Johannesburg duidelijk aangeeft dat een gunstig economisch klimaat een van de noodzakelijke voorwaarden voor duurzame ontwikkeling is. Een krachtige economische groei kan immers de nodige financiële middelen genereren om, in het kader van een adequaat beleid, verdere vooruitgang te boeken op economisch, sociaal en milieugebied.

2.2 Vrijmaking van het handelsverkeer

De dames HENRYON, ROSMAN, ROUSSEAU, de heren BORTIER, de JAMBLINNE de MEUX, HEYLEN, ROOSENS en VAN LAER wensen de enorme bijdrage die het internationale handelssysteem heeft geleverd tot de verhoging van de welvaart in de wereld te onderstrepen. Zo is, sinds de jaren vijftig, de wereldhandel verzeventienvoudigd, de wereldproductie verviervoudigd en het wereldinkomen per capita verdubbeld. De geschatte voordelen van een verdere vrijmaking van de internationale handel zijn tevens enorm. Dit staat in schril contrast met de rampzalige gevolgen die het dichtklappen van elk land achter zijn (tol)grenzen in de jaren dertig heeft meegebracht. Dat nog niet alle landen hebben kunnen profiteren van de globalisering is hoofdzakelijk te wijten aan een gebrekkig beleid in die landen en niet aan het handelsbeleid. Open economieën hebben het gemiddeld beter gedaan dan gesloten economieën. De creatie van deze welvaart is noodzakelijk om aandacht te kunnen besteden aan sociale en ecologische bekommernissen. Zonder economische onderbouw zijn immers sociale en ecologische doelstellingen - hoe legitiem ze ook mogen zijn - niet realiseerbaar. Welvaartscreatie gaat altijd vooraf aan welvaartsherverdeling. Deze leden pleiten voor een verbeterde effectieve toegang op derde markten voor niet-landbouwproducten door de verlaging van de tarifaire belemmeringen en de afschaffing van de niet-tarifaire belemmeringen alsook voor de verdere liberalisering van de dienstensector. Daarnaast zijn ze de mening toegedaan dat alle landen - industrielanden en ontwikkelingslanden - baat hebben bij de vereenvoudiging van het handelsverkeer alsook bij de totstandkoming van multilaterale voorschriften inzake grensoverschrijdende investeringen.

Mevrouw DEBRULLE, de heren HAAZE, LAMAS, NOEL en STRUYF van hun kant onderschrijven de standpunten die werden ingenomen in de adviezen die de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven in het

verleden eenparig heeft uitgebracht over de liberalisering van de handel, t.w. de adviezen over Doha, Seattle en Johannesburg. Het proces van vrijmaking van de wereldeconomie, zoals het zich nu afspeelt, wordt gekenmerkt door een meedogenloze concurrentie, waar sociale bescherming, loon- en arbeidsvoorwaarden, levenskwaliteit en overheidssturing ter bescherming of bevordering van publieke belangen, volksgezondheid of milieu, de dupe van zijn. Deze leden benadrukken in dit licht dat de liberalisering van de handel moet worden omkaderd met sociale, milieu- en ontwikkelingsregels. Ze dringen in het bijzonder aan op de invoering van de sociale grondrechten bij de WHO. Ze geven de voorkeur aan een positieve aanpak, zonder evenwel de mogelijkheid van sancties ter afschrikking uit te sluiten. De invoering van deze normen bij de WHO mag geen afbreuk doen aan de bevoegdheid van de IAO om deze normen op te stellen en toe te zien op de naleving ervan.

Deze leden achten ook een democratisering van de WHO noodzakelijk en pleiten voor een herziening van het geschillenregulingsmechanisme opdat het doorzichtiger wordt, toegankelijk wordt voor alle lidstaten en meer rechtswaarborgen (openbaarheid, onafhankelijkheid...) biedt. Deze leden kunnen geen WHO-akkoorden over overheidsaanbestedingen, investeringen, concurrentieregels en de vereenvoudiging van de handelsprocedures aanvaarden zolang deze geen waarborgen bieden inzake sociale bescherming en milieuzorg, geen aandacht hebben voor de noden van de ontwikkelingslanden en de regulerende bevoegdheden en beleidsopties van de overheden verminderen. Meer specifiek kunnen deze leden geen investeringsakkoord aanvaarden dat de investeerders geen bindende en afdwingbare verplichtingen oplegt door in het akkoord de fundamentele arbeidersrechten op te nemen en door de Oeso-richtlijnen voor multinationale ondernemingen in acht te nemen. Met betrekking tot de onderhandelingen over de liberalisering van de diensten binnen de WHO, zijn deze leden van oordeel dat de openbare diensten en de diensten van algemeen belang van deze onderhandelingen moeten worden uitgesloten. Deze diensten moeten ten volle en zonder druk van privatisering of deregulering hun sociale rol kunnen blijven spelen.

2.3 Onderzoek en ontwikkeling

De raden herinneren eraan dat de staatshoofden en regeringsleiders op de Europese Raad van Barcelona, waar een onderzoek werd gewijd aan de vorderingen in de richting van de doelstelling van Lissabon (nl. "van de Unie tegen 2010 de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld maken, die in staat is tot duurzame economische groei, met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang"), zijn overeengekomen dat de investeringen in onderzoek en ontwikkeling (O&O) in de EU moeten worden opgetrokken in de richting van 3% van het bbp tegen 2010, tegenover 1,9% in 2000. Ze hebben er voorts de wens uitgedrukt dat de financiering door de ondernemingen zou stijgen van het huidige peil van 56% tot twee derde van de totale investeringen in O&O, welk peil al is bereikt in de Verenigde Staten en in sommige Europese landen, waaronder België. De raden wijzen er voorts op dat de globale richtsnoeren voor het economisch beleid (greb's) van de lidstaten en van de Gemeenschap voor 2002 het belang van deze dubbele doelstelling erkennen en aanbevelen om betere maatregelen te nemen ter stimulering van de bedrijfsinvesteringen in O&O.

De raden brengen in herinnering dat de Europese Commissie onlangs een bijgewerkte versie van haar Europese innovatiescore-

bord heeft gepubliceerd⁴. Voor slechts één indicator, nl. die van de investeringen in durfkapitaal, scoort België ruim hoger dan het Europese gemiddelde en is ons land zelfs koploper. De andere gegevens wijzen op de kloof die de laatste jaren tussen België en de partnerlanden is gegroeid :

- De O&O-uitgaven in % van het bbp liggen heel wat lager dan in Frankrijk, Nederland of Duitsland.
- De overheidsuitgaven zijn weliswaar verbeterd in 1999, maar blijven ver onder het peil van dat van de buurlanden.
- De overheidsuitgaven dragen heel wat minder bij tot de O&O-uitgaven van de privé-sector dan elders en liggen een stuk onder het als optimaal beschouwde niveau.
- De samenwerkingskanalen en informatiebronnen voor innovatie zijn blijkbaar minder goed ontwikkeld of worden minder gebruikt dan elders.

---

⁴ Europese Commissie, *Europees innovatiescorebord 2002* (SEC (2002) 1349)

Aangezien O&O een cruciale vector van duurzame ontwikkeling is, moeten de overheidsinvesteringen terzake alsook het aandeel van de ondernemingen in de financiering volgens de raden toenemen in de EU. In België moeten vooral de overheidsinvesteringen - meer dan de particuliere investeringen - in O&O worden aangezwengeld.

Opdat de ondernemingen hun deel van de financiering op zich kunnen nemen, moet de privé-sector beter worden gegarandeerd dat hij de vruchten van zijn inspanningen kan plukken en moeten de landen van oorsprong toegang krijgen tot de technologieën en tot de op basis van dat onderzoek ontwikkelde producten, tegen een redelijke prijs.

De raden ondersteunen ook de ontplooiing van samenwerkingsverbanden en partnerschappen op dat vlak, met bijzondere aandacht voor de kmo's, alsook het samengaan van onderzoek door de overheid en door de privé-sector, ongeacht hun vestigingsplaats. Meer in het algemeen moedigen de raden de betrokken instanties aan om instrumenten te ontwikkelen die de particuliere O&O-investeringen in België en in Europa moeten stimuleren en om betere voorwaarden te creëren voor een toename van de Belgische overheidsinvesteringen terzake.

Volgens de raden zijn innovaties van kapitaal belang voor de industrie en in het bijzonder voor de sector van de speerpunttechnologie, die sterk vertegenwoordigd is in België. De in maart 2000 op de top van Lissabon aangegane verbintenis om tegen 2010 van de EU de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie ter wereld te maken, is van cruciaal belang voor ons land. De regelgeving op sociaal, economisch en milieuvlak moet de innovatie in Europa zo veel mogelijk stimuleren. Dit kan bv. met vrijstellingen voor O&O (aanmelding, administratieve procedures of mededingingsregels) of op het vlak van de reglementering zelf, die negatieve gevolgen voor de innovatie in Europa moet vermijden en terzelfder tijd de sociale, economische en milieudoelstellingen inzake duurzame ontwikkeling moet respecteren.

2.4 Productbeleid en productnormen

Het productbeleid en de productnormen hebben niet alleen betrekking op het milieu en op de volksgezondheid, maar bevinden zich ook in het hart van de drievoudige dimensie van de duurzame ontwikkeling. Ze zijn dan ook slechts twee van de vele - regelgevende, culturele en economische - instrumenten waarover de bevoegde autoriteiten beschikken om deze duurzame ontwikkeling tot stand te brengen. Het productbeleid en de productnormen moeten dan ook op een efficiënte manier worden ingepast in een alomvat-

tende strategie met een stevige wetenschappelijke basis - ook op sociaal en economisch vlak - die het mogelijk maakt de voordelen ervan maximaal te benutten en de negatieve effecten tot een minimum te beperken. Daarom vragen de raden dat elke beslissing die het op de markt brengen van een product regelt door de volledige regering wordt gedragen. Dit betekent dat de milieuminister systematisch, behalve in dringende gevallen, de ministerraad moet raadplegen. De raden vragen ook dat ze, in samenwerking met de gewesten en in overleg met de betrokken partijen, systematisch worden geraadpleegd over alle beleidsinitiatieven terzake.

In deze context dringen de raden erop aan dat de beleidsmaatregelen en de nieuwe productnormen harmonisch worden geïntegreerd in de al bestaande regelgevende bepalingen teneinde de onzekerheid voor de economische actoren te beperken en hun zo veel mogelijk rechtszekerheid te garanderen. Ze pleiten in dat verband voor een exhaustieve coördinatie en zelfs voor een codificatie van de juridische bepalingen om zo alle normen die de economische actoren moeten naleven op een doorzichtige manier in één tekst samen te brengen. In dezelfde optiek dringen ze erop aan dat de nieuwe productnormen in werking treden in een tempo dat verenigbaar is met het aanpassingsvermogen van de economische en sociale actoren en dat de overheid over alle financiële, menselijke en technische middelen beschikt die nodig zijn voor de effectieve toepassing ervan, o.m. op het vlak van de sociaal-culturele instrumenten.

Hoewel de raden een federaal richtplan nuttig achten voor het productbeleid, wijzen ze erop dat het product- en productnormenbeleid vaak en terecht onder de Europese besluitvorming valt, maar dat de lidstaten in bepaalde omstandigheden strengere standaarden kunnen opleggen, zonder concurrentievervalsing te veroorzaken. Ze dringen erop aan dat daarvoor per geval te werk wordt gegaan en alleen met de bedoeling om de houdbaarheid van de productie- en consumptiepatronen op lange termijn te versterken, m.a.w. de totstandkoming van een duurzame ontwikkeling te bevorderen, en niet enig milieuvoordeel op korte termijn te verkrijgen zonder rekening te houden met de regels inzake vrij verkeer op de eenheidsmarkt en met sociale overwegingen. In dat verband moedigen de raden de bevoegde autoriteiten aan om, in functie van de middelen en in het licht van de drie pijlers van de duurzame ontwikkeling, een proactievare houding t.a.v. Europa aan te nemen.

De raden zijn ook voorstander van een productbeleid dat is gericht op een alomvattend ketenbeheer dat alle levensfasen van een product in beschouwing neemt. Bovendien pleiten ze ervoor dat de sociale kosten worden geïnternaliseerd in het prijsmechanisme van een product op voorwaarde dat, primo, deze internalisering is gebaseerd op betrouwbare informatie die de problematiek objectief kan schetsen en, secundo, een internalisering via de fiscaliteit, als deze nodig is, rekening houdt met het concurrentievervalsingvermogen van de ondernemingen en bij voorrang op Europees niveau gebeurt.

2.5 Industrieel beleid

Volgens de raden kan een strategie die enkel gericht is op de prijzen en de kosten, die nu en in de toekomst noodzakelijk blijft, evenwel niet volstaan om te komen tot een goed veran-

kerd duurzaam structureel concurrentievermogen, omdat de aanbodstructuren zwakke punten vertonen, die schadelijk zijn voor de algemene concurrentiepositie van België. Het sectoriële en geografische specialiseringstype van België⁵ stemt onvoldoende overeen met de veranderingen van de wereldhandel en bevat onvoldoende echte polen van concurrentievermogen; de uitvoer is zo te zien gevoeliger voor prijsconcurrentie - en dus kwetsbaarder - dan bij sommige Europese rivalen. Er blijven moeilijkheden bestaan in de sectoriële en regionale structuren en in ondernemingen van allerlei omvang. Dergelijke problemen blijven m.n. aanhouden in de middelgrote ondernemingen; het ondernemingenennetwerk wordt blijkbaar onvoldoende vernieuwd; tal van kleine en middelgrote ondernemingen kennen specifieke ontwikkelingsproblemen; er blijven grote verschillen bestaan tussen, enerzijds, de moderne ondernemingen die zich concentreren op kwaliteit, dienstverlening en precieze niches en, anderzijds, de ondernemingen met traditionele activiteiten⁶.

---

⁵ Federaal Planbureau (FPB), Belgium's export performance, 2000

⁶ Federaal Planbureau, Syntheserapport, "Delokalisatie, een element van industriële dynamiek", december 2000

Zo zijn de raden, in het institutionele kader van België en in de context van bevoegdheidsverdeling, die niet altijd bevorderlijk zijn voor de zichtbaarheid en de coherentie van de acties, van oordeel dat, in overleg met de sociale gesprekspartners, een evenwichtig politiek voluntarisme moet worden ontwikkeld om vooraf in te spelen op de industriële veranderingen en deze te begeleiden.

Een eerste actiepiste moet een forse verbetering van de bovengenoemde factoren van het concurrentievermogen mogelijk maken. De aanpak is bijgevolg toegespitst op een krachtige ondersteuning van de opleiding en verbetering van de kwalificaties, meer O&O-inspanningen op het gebied van materiële voorzieningen die inspelen op de marktbehoeften en vastberaden steun aan samenwerking tussen ondernemingen. In het kader van de studie van het Federaal Planbureau over delokalisatie, innovatie en werkgelegenheid⁷ blijkt uit de gegevens, die steunen op een enquête bij 3000 ondernemingen in België over de periode 1990-1996, dat de groei van de toegevoegde waarde 5% hoger lag voor de ondernemingen die product- en procesinnovaties realiseerden dan voor niet-innoverende bedrijven. De innovaties blijken vooral belangrijk voor de groei van de industriële ondernemingen die meer dan 50% van hun omzet uitvoeren. In die bedrijven levert innovatie een bijkomende groei van 7,5% in toegevoegde waarde op. De studie onderstreept ook het verband tussen personeelsopleiding en kansen om innovatie te verwezenlijken en toont aan dat de ondernemingen die tot een (buitenlandse of Belgische) groep behoren, vaker product- en procesinnovaties realiseren.

De tweede actiepiste betreft het zichtbaarder maken van het industriebeleid : in dit kader is het belangrijk dat zowel de particuliere als de overheidsoperatoren de juiste voorwaarden kennen om toegang te hebben tot dit industriebeleid; de toegangscriteria steunen op een noodzakelijke combinatie van doelstellingen, industriële toepassingen en instrumenten. In dit verband is het volgens de raden duidelijk dat de omvang, de aard en de ligging van de industriële veranderingen de doorslag moeten geven bij de keuze van de actieprioriteiten. Het overheidsoptreden moet voornamelijk horizontaal van aard zijn, maar daarbij moet toch rekening worden gehouden met de lokale verschillen, met de gevolgen van de industriële veranderingen en de geografische ligging ervan en ook met de specifieke industriële kenmerken.

Volgens de raden verkeren de ondernemingen in België - en meer

---

⁷ Federaal Planbureau, Delokalisatie, innovatie en werkgelegenheid, Programma van toekomstgericht sociaal-economisch onderzoek, DWTC, juni 2000

in het algemeen in de Europese Unie - bovendien in onzekerheid. Daar zijn uiteraard heel wat redenen voor. Hoewel er een consensus bestaat over een algemene filosofie van het industriebeleid op EU-niveau, reiken de zichtbaarheid van dit nieuwe beleid en de vastberadenheid van de overheid om het ten uitvoer te leggen lang niet ver genoeg. De tenuitvoerlegging van een waar industrieel partnerschap tussen de operatoren, de sociale gesprekspartners en de gewestelijke, nationale en communautaire overheidsinstanties is dan ook een belangrijke krachtlijn, niet alleen om tot een consensus te komen over de doelstellingen van het industriebeleid, maar ook om te overleggen over de methode en de regelgevende en financiële middelen, de tenuitvoerlegging en de follow-up.

In dit verband moedigen de raden de bijzondere raadgevende commissies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven aan om deze problematiek te behandelen. Binnen hun bevoegdheden kunnen deze commissies nuttig onderzoek verrichten naar o.m. de impact van de maatregelen die op de verschillende besluitvormingsniveaus worden overwogen en de geschiktste middelen om ze in hun sector te implementeren.

Meer concreet zijn de raden van oordeel dat, aangezien een concurrerende industrie de afspiegeling is van een authentiek Europees succesverhaal, dat in belangrijke mate bijdraagt tot economische doelmatigheid, technologische innovatie en dus ook tot maatschappelijk welzijn, de groei op een voluntaristische, concurrerende en duurzame manier moet worden ondersteund met een adequaat industriebeleid op Europees en internationaal niveau.

In deze context pleiten de raden voor een hervorming van de Europese wetgeving teneinde een nieuw efficiënt en economisch ("cost effective") systeem in te voeren dat in overeenstemming is met de internationale verbintenissen van de Unie.

Deze doelstelling wordt o.m. verwoord in een mededeling van de Europese Commissie van 12 december 2002, waarin deze voorstelt de productiviteit en het concurrentievermogen te stimuleren door bijzondere aandacht te besteden aan een aantal aspecten van het industriebeleid, zoals innovatie, kennis, onderzoek en ontwikkeling (O&O), een betere werking van de markten - die zowel op Europees als op wereldvlak een noodzakelijke voorwaarde is om het industriële concurrentievermogen te vergroten -, vereenvoudiging van de regel- en wetgeving enz. De raden steunen voorts de conclusies van de Raad Concurrentievermogen van 3 maart 2003, waarin wordt aangegeven dat de Europese Commissie een geïntegreerde strategie m.b.t. het concurrentievermogen zal uittekenen, die eveneens o.m. zal inspelen de valorisering van de innovatie, de bevordering van onderzoek en ontwikkeling (O&O) en de verbetering

van het concurrentievermogen van de industrie, maar ook op de goede werking van de interne markt, een betere regelgeving, de bevordering van de ondernemingsgeest en de kmo's.

Voor de raden is het in dat opzicht prioritair dat het actieplan "Vereenvoudiging en verbetering van de regelgeving" snel wordt uitgevoerd en vooral dat het interinstitutionele akkoord over de verbetering van de wetgeving op korte termijn wordt gesloten. Het is belangrijk dat de Commissie elk voorstel van gemeenschapswetgeving en alle steunmaatregelen aan een diepgaande en permanente evaluatie onderwerpt. De raden dringen er ook op aan dat de Europese Commissie de sociale gesprekspartners systematisch raadpleegt terzake en dat ze terdege rekening houdt met hun advies opdat binnen de Europese Unie steeds een evenwichtige benadering wordt gevolgd, aangezien alleen zo'n benadering ervoor kan zorgen dat de ondernemingen van de Unie competitief blijven en op gelijke voet kunnen functioneren in de wereldeconomie.

Ten slotte vragen de raden dat bijzondere aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van de kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), die specifieke problemen ondervinden, zoals overdreven administratieve lasten, een moeilijke toegang tot de kapitaalmarkten en tot ontwikkelingsprogramma's enz..

2.6 Diensten van algemeen belang

In deze optiek wijzen de raden erop dat de Europese Commissie op 21 mei jl. een Groenboek over de diensten van algemeen belang (dab's) heeft aangenomen. Dit groenboek zet aan het denken over het statuut van de diensten van algemeen belang na de opening van de netwerkindustrieën (post, energie, vervoer, telecommunicatie) en over hun rol in het Europese model. De bedoeling is het evenwicht te preciseren tussen de mededingingsregels, enerzijds, en de financiering, de toegang en de dekking van deze diensten, anderzijds.

De raden onderstrepen het belang van de waarden achter de diensten van algemeen belang en wijzen erop dat de Belgische en Europese autoriteiten ten volle rekening moeten houden met hun functie bij de uittekening en tenuitvoerlegging van al hun beleidsmaatregelen.

De raden onderstrepen in ieder geval dat via de diensten van algemeen belang geen afbreuk mag worden gedaan aan de goede werking van de economische mededinging, daar waar deze vruchten afwerpt voor de gemeenschap.

3. De milieupijler - de klimaatveranderingen

Ook hier onderstrepen de raden de noodzaak van een systematische raadpleging van de sociale gesprekspartners en dan vooral bij de opstelling van het Nationaal Klimaatplan.

Wat bovendien het Protocol van Kyoto betreft, dringen de raden erop aan, uit het oogpunt van de duurzame ontwikkeling, waarvan het protocol een belangrijke vector is, dat zijn efficiëntie op milieugebied en op sociaal-economisch vlak wordt versterkt, door o.m. alle emissielanden en alle actoren bij de problematiek te betrekken. Om dezelfde reden pleiten ze ervoor dat België en Europa de onderhandelingen over de tweede verbintenisperiode beter voorbereiden dan die over de eerste verbintenisperiode, in het bijzonder wat de Europese Burden Sharing betreft.

De raden dringen er voorts op aan dat de voorwaarden worden gecreëerd om de economische actoren ertoe aan te moedigen "spontane" inspanningen te leveren om de uitstoot van broeikasgassen te beperken. Ze pleiten er ook voor dat België en Europa terzake een strategische voorsprong opbouwen en dat de doelstellingen van het Protocol van Kyoto worden gerealiseerd door zo veel mogelijk efficiënte en economisch rendabele binnenlandse maatregelen te nemen, te investeren in nieuwe technologie en de flexibiliteitsmechanismen aanvullend toe te passen.

Wat België in het bijzonder betreft, herinneren de raden aan het advies van de CRB van 23 juli 2003 over de economische en sociale gevolgen van het Protocol van Kyoto voor België en in dit verband vestigen zij de aandacht op een aantal boodschappen die in dat advies worden meegegeven, t.w. :

- Het is belangrijk te beseffen dat, ongeacht het scenario of de studie, de toepassing van het Protocol van Kyoto een grote economische impact zal hebben.

- Het is belangrijk voor ogen te houden dat deze grote impact evenwel verschilt naar gelang van het scenario of de studie.
- Het is belangrijk te beseffen dat de totale kosten, gezien de verschillende kosten van de maatregelen, o.m. afhangen van het energiebeleid en van het gebruik dat ons land maakt van instrumenten zoals ET, CDM en JI.
- Het is belangrijk te beseffen dat, als energiebeleidsmaatregelen worden genomen die veel kosten, de energiefactuur omhooggaat.

- Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de kosten van de Belgische verbintenissen billijk worden verdeeld onder alle actoren (ondernemingen, gezinnen, transport).
- Het is belangrijk aan te nemen dat de sleutelfactor om de kosten van de Kyoto-maatregelen van de verschillende landen te vergelijken de marginale kostprijs is.
- Het is belangrijk te beseffen dat de verwezenlijking van de 7,5%-doelstelling zeer ambitieus en dus zeer moeilijk haalbaar is en dat ze des te meer wordt bemoeilijkt naarmate de te nemen maatregelen vertraging oplopen.
- Het is belangrijk in het achterhoofd te houden dat meer dan 50% van de Kyoto-kloof met binnenlandse maatregelen - en met de hulp van alle actoren - kan worden gedicht.
- Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de economische actoren in ons land geen voorwaarden krijgen opgelegd die hen ervan weerhouden inspanningen te leveren ter vermindering van hun broeikasgasemissies, aangezien alle sectoren inspanningen zullen moeten leveren om de Kyotodoelstelling te halen.
- Het is belangrijk erop toe te zien dat België zich technisch beter voorbereidt (met de medewerking en door coördinatie van de betrokken actoren op alle niveaus en de verschillende autoriteiten) en op Europees en internationaal niveau politiek beter onderhandelt over de latere etappes, aangezien ons land slecht heeft onderhandeld over zijn verbintenissen in het kader van de Europese Burden Sharing.
- Het is belangrijk ernaar te streven dat België zijn strategische voorsprong versterkt en uitbouwt, d.w.z. geen afwachtende houding aanneemt, maar snel handelt. Zo'n voorsprong zou onze economie immers een aanzienlijk concurrentievoordeel op de internationale markt kunnen bezorgen en dit vooral op het vlak van de nieuwe energiebesparende technologieën en milieuvriendelijkere productiemethoden.
- Het is belangrijk ervoor te zorgen dat België zo veel mogelijk efficiënte en economisch rendabele binnenlandse maatregelen neemt, investeert in nieuwe technologie en de flexibilitiemechanismen maar aanvullend toepast.
- Het is belangrijk dringend onderzoek te verrichten naar de sociale, economische en milieu-impact van de maatregelen inzake reductie van de uitstoot van broeikasgassen teneinde,

primo, de drie pijlers van de duurzame ontwikkeling beter in de combinatie van maatregelen te integreren, secundo, de Nationale Klimaatcommissie te helpen om de best mogelijke combinatie van maatregelen en flankerende beleidsvoering voor het halen van de Kyoto-doelstellingen voor te stellen en, tertio, beter te bepalen in welke volgorde de maatregelen moeten worden genomen.

- Gelet op de complexiteit van de institutionele structuur is het binnen het bestaande kader van organen, mechanismen en procedures totaal onmogelijk een efficiënte besluitvorming tot stand te brengen die het mogelijk maakt de nodige vooruitgang te boeken bij de verwezenlijking van de doelstellingen van Kyoto die ons land werden toegewezen.

- Het wordt dus alsmaar dringender de bestaande instanties te stroomlijnen, door overtollige werkgroepen af te schaffen, en de Nationale Klimaatcommissie in te stellen. Bovendien moet dringend werk worden gemaakt van overleg en coördinatie terzake tussen de verschillende beleidsniveaus en met de sociale gesprekspartners teneinde een zo adequaat mogelijke complementariteit van de maatregelen tot stand te brengen.
- Om de efficiëntie van de Nationale Klimaatcommissie te verzekeren en een optimale verdeling van de inspanningen over de actoren mogelijk te maken, moeten de emissiereductiemaatregelen dringend aan impactstudies op economisch, sociaal en milieuvlak worden onderworpen.
- De onderhandelingen over een nationaal samenwerkingsakkoord inzake flexibiliteitsmechanismen moeten zo spoedig mogelijk worden aangevat.
- Het is onontbeerlijk dat de omzetting van de Emission Trading-richtlijn in het Belgisch recht (voor 31/12/2003) efficiënt wordt voorbereid en dat de opstelling van het nationaal toewijzingsplan, dat voor 31 maart 2004 aan de Europese Commissie moet worden voorgelegd, wordt gecoördineerd.
- Om de doelstellingen van Kyoto in een geest van duurzame ontwikkeling te bereiken, België een volgorde van prioriteit tussen de beschikbare instrumenten moet vastleggen in functie van hun resp. voordelen. Op die manier kan telkens het instrument worden gebruikt dat het best is aangepast aan de bewuste doelstelling : REG, aanpassing van de energiebelastingen, flexibiliteitsmechanismen, sectorovereenkomsten, benchmarkingconvenanten, bewustmakings- en voorlichtingscampagnes, techniek van de derde-investeerder, normatieve instrumenten, productnormen enz..
- Deze veelheid aan middelen maar optimaal kan worden aangewend als de onderlinge samenhang wordt verduidelijkt en als de maatregelen worden gedoseerd in het licht van deze samenhang, opdat ze in elk opzicht maximaal effect kunnen sorteren en elkaar niet onnodig overlappen; één instrument per actor is de boodschap.

Woonden, onder het voorzitterschap van de heer R. TOLLET, voorzitter van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de heer P. WINDEY, voorzitter van de Nationale Arbeidsraad, de gemeenschappelijke plenaire vergadering van 13 november 2003, bij :

LEDEN VAN DE CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN :

Organisaties die de industrie, het bank- en verzekeringswezen vertegenwoordigen : de heer ROOSENS.

Organisaties die de ambachten, de kleine en middelgrote handels-ondernemingen en de kleinindustrie vertegenwoordigen : mevrouw ROUSSEAU, de heren BORTIER, HEYLEN.

Organisaties die de landbouworganisaties vertegenwoordigen : de heer de JAMBLINNE de MEUX.

Organisaties die de arbeiders en de verbruikscoöperaties vertegenwoordigen :

Algemeen Belgisch Vakverbond : de heren LAMAS, STRUYF.

Woonde de vergadering bij als deskundige : de heer SMEETS.

LEDEN VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD :

WERKGEVERSORGANISATIES :

Verbond van Belgische ondernemingen : mevrouw ROSMAN.

Middenstandsorganisaties : de heer VAN LAER.

PLAATSVERVANGEND GEASSOCIEERD LID : mevrouw HENRYON.

WERKNEMERSORGANISATIES :

Algemeen Christelijk Vakverbond van België : mevrouw DEBRULLE

Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België : de heren
HAAZE, NOEL.